

Моніторинг впровадження Україною зобов'язань в рамках Енергетичного Співтовариства

Випуск 1 (січень-березень 2014 року)

7 лютого відбулася робоча зустріч колишнього Міністра енергетики та вугільної промисловості України Едуарда Ставицького та Директора Секретаріату Енергетичного Співтовариства Янеза Копача, під час якої [було підписано](#) «Меморандум про взаєморозуміння, що передбачає реалізацію партнерства Міністерства енергетики та вугільної промисловості України і Секретаріату Енергетичного Співтовариства», а також обговорено пріоритети [голування України в Енергетичному Співтоваристві](#), яке розпочалося 1 січня і завершиться 31 грудня 2014 року.

На початку березня Енергетичне Співтовариство [привітало призначення нового уряду](#) України та його орієнтовану на реформи програму. Серед пріоритетів новий Міністр енергетики та вугільної промисловості України [Юрій Продан називає зміну внутрішнього законодавства](#) відповідно до європейських вимог задля впровадження ринкових принципів функціонування енергетичного сектору та диверсифікацію джерел постачання природного газу.

Цього ж місяця Міністерство енергетики та вугільної промисловості та Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики (НКРЕ), звернулися до учасників ринку [із закликом](#) терміново "вжити заходів, які б унеможливили вчинення корупційних дій при здійсненні закупівель в енергетичній сфері, відмовитись від зайвих та необґрунтованих витрат, припинити закупівлю матеріальних цінностей за завищеними цінами, усунути з ланцюга закупівель посередників та запровадити прямі закупівлі у товаровиробників".

Ще раніше Міненерговугілля видало [Наказ від 11.03.2014 № 237 "Про невідкладні заходи стабілізації фінансового стану галузі та запобігання проявам корупції"](#), в якому дано конкретні доручення. Програма дій нового уряду та наміри щодо ключових реформ були підтримані Енергетичним Співтовариством.

Загалом, практично в усіх секторах відбулися певні зміни, які напряду або опосередковано стосуються виконання Україною зобов'язань в рамках Енергетичного Співтовариства.

У газовій сфері:

У Верховній Раді розглядалася ціла низка законопроектів про внесення змін до статті 197 Податкового кодексу України щодо звільнення від обкладення податком на додану вартість імпорту природного газу. Варто зазначити, що це питання значно сильніше впливає на ринок газу, ніж рішення регулятора, оскільки дозволяє коригувати кінцеві тарифи на газ у бік зменшення/збільшення на 20%.

Законопроект [№ 3853 від 08.01.2014](#) С. Кацуби (група "Суверенна європейська Україна") був знятий з розгляду, натомість 16 січня прийнято законопроект [№ 3853-1 від 14.01.2014](#) Кабінету Міністрів. Інший альтернативний законопроект [№ 3853-2 від 15.01.2014](#), внесений О. Мирним та І. Мірошниченком (обидва – фракція ВО "Свобода"), пропонував звільнити від ПДВ лише імпортні операції, що здійснюються НАК "Нафтогаз України" як уповноваженим суб'єктом із формування ресурсу природного газу для населення та споживачів України.

Водночас, депутатом П. Петренком (фракція ВО "Батьківщина") було зареєстровано законопроект [№ 4025 від 27.01.2014](#), яким прийняті Верховною Радою зміни пропонується визнати такими, що втратили чинність. У схожому проекті [№ 4397 від 11.03.2014](#) А. Сенченко і Л. Котеляк (обидва – фракція ВО "Батьківщина") пропонують виключити відповідні законодавчі норми.

На противагу вже згаданий С. Кацуба вніс законопроект [№ 4039 від 28.01.2014](#), який було підтримано Верховною Радою, і яким було продубльовано скасування ПДВ на імпорт газу. На стадії розгляду перебуває його ж законопроект [№ 4397-1 від 17.03.2014](#), що відтворює пропозиції депутатів від ВО "Свобода", якими ПДВ скасовується лише щодо "Нафтогазу".

Серед іншого парламент також розглядав урядовий законопроект [№ 4042 від 28.01.2014](#), яким вносилися зміни до Земельного кодексу України в питанні спрощення надання земельних ділянок для спорудження, будівництва, експлуатації та обслуговування нафтогазових свердловин, а також супутніх об'єктів (трубопроводів, споруд, під'їзних доріг, ліній електропередач та зв'язку). Зокрема, пропонувалося вести згадані роботи на підставі угоди з власником, розпорядником землі або за погодженням із землекористувачем, без зміни цільового призначення земельної ділянки. Однак, вже у лютому документ було відкликано.

Увага законотворців була приділена проблемі фінансового дефіциту НАК "Нафтогаз України", який за оцінками менеджменту компанії [складе 80 млрд грн.](#) В парламенті зареєстровано законопроект того ж С. Кацуби [№ 4075 від 03.02.2014](#), яким пропонувалося в 2014 році виділити 24,73 млрд грн. із Державного бюджету України на компенсацію "Нафтогазу" різниці між цінами закупівлі імпортованого газу та його реалізації суб'єктам господарювання на виробництво теплової енергії, у тому числі за минулі періоди.

Водночас, наприкінці березня Верховна Рада підтримала законопроект [№ 4575 від 27.03.2014](#) щодо масштабного перерозподілу коштів Державного бюджету на 2014 рік, який був представлений урядом в рамках "антикризового пакету". Документом більш ніж утричі збільшено граничні обсяги випуску ОВДП, призначених для придбання в державну власність в обмін на додатково випущені акції "Нафтогазу", – з 11,1 до 33,337 млрд грн.

В даному контексті важливо наголосити, що нове керівництво компанії [готове до проведення реформ](#), спрямованих на фінансове оздоровлення. У стратегічному плані новий уряд поки не має однозначної позиції: прем'єр-міністр А. Яценюк озвучив [наміри приватизувати](#) складові холдингу, тоді як Міністерство фінансів ініціюватиме надання "Нафтогазу" [статусу єдиного постачальника газу](#).

Серед змін безпосередньо спрямованих на виконання зобов'язань в рамках Енергетичного Співтовариства варто назвати [Постанову НКРЕ від 26.12.2013 № 1722](#), якою схвалено зміни до Порядку доступу та приєднання до Єдиної газотранспортної системи України. Зокрема, ним чіткіше розмежовано зовнішнє та внутрішнє постачання.

Поряд із доступом до ГТС, прогрес намітився в питанні диверсифікації постачань газу. Комісар ЄС з питань енергетики Г. Еттінгер [під час телефонної розмови з міністром Ю. Проданом](#) заявив про підтримку ініціатив України щодо диверсифікації та про готовність надати фінансову допомогу для модернізації ГТС. Через повноцінний запуск реверсних постачань уряд розраховує отримувати від [7-10 до 20](#), і навіть [25 млрд кубометрів](#) газу з Європи.

За підсумками зустрічі в тристоронньому форматі, що відбулася 19 березня, Україна [розпочала переговори зі Словаччиною](#) за [безпосереднього залучення Єврокомісії](#). Буде створено спеціальну [робочу групу](#), яка має опрацьовувати ключові питання – зокрема, [необхідних інвестицій](#) та [змістовного наповнення домовленостей](#) між газотранспортними операторами. За прогнозами комісара Г. Еттінгера, [реверс буде розпочато](#) до кінця 2014 року.

В рамках іншої нормативної роботи НКРЕ треба виділити [Постанову від 31.12.2013 № 1910](#) (змінено порядок формування закупівельних цін для державних компаній-видобувників газу), [Постанову від 23.01.2014 № 47](#) (скориговано Алгоритм розподілу коштів, що надходять на поточні рахунки із спеціальним режимом використання гарантованих постачальників газу) і [Постанову від 31.01.2014 № 87](#) (змінено Типовий договір на купівлю-продаж газу між його власниками і постачальниками). Своім листом [від 14.03.2014 № 1563/17/47-14](#) регулятор зобов'язав облгази оптимізувати витрати та, відповідно, зменшити навантаження на тарифи з транспортування природного газу розподільними трубопроводами та його постачання.

На цьому фоні розгорнулася дискусія щодо підвищення тарифів на газ. Вже з 1 травня заявлено зростання [тарифів для населення \(на 73%\)](#) і [граничних цін для підприємств теплової енергетики \(на 40%\)](#). У Міністерстві фінансів наголошують на тому, що процес буде [поступовим](#) і стосуватиметься [лише забезпечених категорій](#).

За повідомленнями ЗМІ, серед механізмів соціальної підтримки розглядаються [адресна допомога або спеціальні тарифи для малозабезпечених споживачів](#).

Рекомендовані рівні цін визначені Постановою Кабінету Міністрів від 25.03.2014 № 81 "Про вдосконалення державної політики регулювання цін на природний газ і тарифів на теплову енергію та забезпечення посилення соціального захисту населення під час оплати житлово-комунальних послуг". Окрім того, уряд доручив шести міністерствам у двотижневий строк подати на розгляд узгоджені пропозиції щодо захисту найбільш вразливих верств населення під час оплати житлово-комунальних послуг.

У сфері електроенергетики:

Законопроект [№ 4337 від 03.03.2014](#) розширює перелік станів, які створюють загрозу національній безпеці держави. Автор – Ігор Васюник (фракція ВО "Батьківщина") – пропонує виокремити з загроз у економічній сфері ризики, пов'язані з енергетичною галуззю, та сформулювати їх перелік в окремому пункті. Серед таких ризиків – невиконання програм, спрямованих на захист національних інтересів у сфері енергетики; недостатні темпи диверсифікації джерел постачання паливно-енергетичних ресурсів; неефективність використання паливно-енергетичних ресурсів; втрата контролю над державними підприємствами, що здійснюють діяльність із транспортування магістральними трубопроводами й зберігання в підземних газосховищах природного газу; продаж, приватизація чи інший спосіб відчуження з державної власності або передача в користування чи управління Єдиної газотранспортної системи України або її складових.

Проект Закону [№ 3580 від 07.11.2013](#) "Про енергетичний аудит", автором якого є О. Зарубінський (група "Суверенна європейська Україна"), визначає правові, економічні та організаційні засади здійснення енергетичного аудиту, зміст і мету такої діяльності, встановлює вимоги щодо енергоаудиторів та рівня їх професійної кваліфікації, вимоги до енергоаудиторських фірм. За висновком Головного науково-експертного управління Верховної Ради, обидва документи потребують доопрацювання. Альтернативний законопроект [№ 3580-1 від 20.11.2013](#) внесено С. Пашинським (фракція ВО "Батьківщина"). Він визначає принципи діяльності в сфері енергетичного аудиту, форми його здійснення, вимоги до виконавця, права та обов'язки замовника та виконавця, підстави проведення цього аудиту, а також вимоги до оформлення результатів енергетичного аудиту.

Члени фракції ВО "Свобода" О. Мирний та І. Мірошніченко зареєстрували законопроект [№ 4106 від 06.02.2014](#), яким пропонується внести зміни до Закону "Про електроенергетику" й передбачити відповідальність постачальників енергії перед споживачами лише в разі переривання електропостачання з вини енергопостачальника – в розмірі двократної вартості недовідпущеної електроенергії, якщо обсяг недовідпущеної електроенергії перевищує 10% від договірної величини.

Якщо цей показник не перевищує договірну величину більше ніж на 10%, споживач звільняється від сплати енергопостачальникам двократної вартості різниці фактично спожитої й договірної величини.

У парламенті розглядається також законопроект [№ 3624 від 15.11.2013](#). Автор – А. Яценко, член групи "Економічний розвиток" – пропонує на 5 років відкласти початок застосування законодавства щодо приєднання об'єктів замовників до електричних і газових мереж, яке діяло до набрання чинності Закону України "Про внесення змін до деяких законів України щодо плати за приєднання до мереж суб'єктів природних монополій".

Законопроект [4566 від 26.03.2014](#), внесений головою профільного комітету М. Мартиненком (фракція ВО "Батьківщина"), пропонує продовжити дію механізмів погашення кредиторської та дебіторської заборгованості, визначених Законом "Про заходи, спрямовані на забезпечення сталого функціонування підприємств паливно-енергетичного комплексу", до 1 січня 2016 року, а також перенести розрахункову дату погашення боргових зобов'язань на 1 січня 2013

року. Згадані механізми стосуються 213 підприємств, проти яких можуть порушити справу про банкрутство або накладити арешт на їхні рахунки через борги.

Разом з тим, у пояснювальній записці до законопроекту наголошується, що порушення справ про банкрутства підприємств ПЕК не дозволить їм взяти участь у реформуванні ОРЕ, яке проводиться відповідно до зобов'язань в рамках Енергетичного Співтовариства. Ідентичний законопроект [№4566-1 від 26.03.2014](#) було внесено В. Бандуровим (фракція «Партії регіонів»). Примітно, що пояснювальна записка містить такі ж самі формулювання, в т. ч. посилання на нібито виконання зобов'язань в рамках Енергетичного Співтовариства.

НКРЕ продовжує розробляти нормативні акти для запровадження стимулюючого тарифного регулювання. 10 січня були прийняті [Постанова № 7](#), якою встановлено норми доходу на регуляторну базу активів, створену на дату переходу до стимулюючого регулювання, та [Постанова № 6](#), якою вносяться зміни до Порядку визначення регуляторної бази активів суб'єктів природних монополій у сфері електроенергетики.

У сфері відновлюваної енергетики:

4 лютого Міненерговугілля опублікувало [текст оновленої Енергетичної стратегії України до 2030 року](#), розпорядження про ухвалу котрого від 24 липня 2013 року було оприлюднено урядом 29 січня 2014 року. Реалізація заходів стратегії збільшити частку відновлюваних джерел енергії в загальному балансі встановлених потужностей до рівня 12,6 % до 2030 року.

16 січня Міненерговугілля оприлюднило [текст законопроекту "Про внесення змін до статті 2 закону України "Про альтернативні види палива"](#).

Документ пропонує встановити вміст біоетанолу та/або біокомпонентів на його основі в бензинах, які реалізуються на території України, у таких пропорціях:

- до 1 липня 2014 року – рекомендований вміст не менше 5% (об'ємних);
- з 1 липня 2014 року – обов'язковий вміст не менше 3% і не більше ніж 5% (об'ємних);
- з 1 січня 2016 року – обов'язковий вміст не менше 5% і не більше ніж 10% (об'ємних).

Уряд пропонує внести [зміни до закону "Про електроенергетику"](#), якими "зелений" тариф для виробників сонячної електроенергії буде знижено до рівня вітрової. Нові ставки тарифу будуть чинні для сонячних електростанцій, введених в експлуатацію після 1 липня 2014 року. Зі слів міністра Ю. Продана, розроблені законодавчі зміни забезпечать альтернативній енергетиці європейські умови роботи й дозволять зняти річне навантаження на оптову ціну електроенергії на 1,4 млрд грн. Профільна асоціація назвала ініціативу ["знищенням сонячної галузі"](#), а деякі експерти вважають, що вона може негативно вплинути на галузь та [порушує зобов'язання України перед ЄС](#).

Тим часом у Верховній Раді зареєстровано [законопроект № 4596 від 27.03.2014](#) про стимулювання виробництва електроенергії з альтернативних джерел енергії. Автори документу – Я. Москаленко (група "Суверенна європейська Україна") та В. Полочанінов (фракція ВО "Батьківщина") – пропонують встановити "зелений" тариф для електроенергії, виробленої з енергії сонця великими (більше 10 МВт встановленої потужності) фотовольтаїчними електростанціями, на

рівні, який відповідає середньому рівню фіксованого тарифу для таких об'єктів в європейських країнах. Відповідно до порівняльної таблиці, ставки тарифу знижуються більш ніж удвічі.

У сфері навколишнього середовища:

10 лютого Кабінет Міністрів видав [Розпорядження № 49-р](#) та [Розпорядження № 50-р](#), які стосуються підготовки та проведення 1-5 червня 2014 року шостої наради Сторін Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті. За результатами цього та супровідних заходів може бути доопрацьований законопроект "Про внесення змін до деяких законів України щодо реалізації положень Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище в транскордонному контексті".

Разом з тим, 26 березня 2014 року Верховна Рада [не підтримала цей законопроект у другому читанні](#). Документ мав на меті впровадити вимоги двох міжнародних угод: Конвенції про оцінку впливу на довкілля у транскордонному контексті та Конвенції про доступ до інформації, участь громадськості у процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля. Законопроект передбачав нову процедуру оцінки впливу на навколишнє середовище та повертав скасовану кілька років тому державну екологічну експертизу проектів будівництва.

Водночас, у парламенті зареєстровано проект закону, яким пропонуються [зміни до Лісового кодексу](#), спрямовані на захист птахів, що занесені до Червоної книги України. Зокрема, пропонується заборонити масові рубки лісу в радіусі 100 м від місць гніздівель червонокнижних птахів.

Разом з тим, [Наказом № 16 від 24.01.2014](#) Міністерство екології та природних ресурсів призначило відповідальну особу (Focal Point) з питань впровадження Конвенції про доступ до інформації, участь громадськості в прийнятті рішень і доступ до правосуддя з питань, що стосуються навколишнього середовища (Орхуської конвенції) та її помічника. Це дозволить зробити порядок проведення громадського обговорення матеріалів оцінки впливів на навколишнє середовище більш врегульованим і чітким.

26 лютого Міненерговугілля оприлюднило [проект наказу](#) "Про затвердження Порядку підготовки та впровадження проектів реконструкції теплових електростанцій", яким пропонується тимчасово припинити дію Наказу Міністерства палива та енергетики № 499 від 09.10.2008 "Про затвердження Плану реконструкції та модернізації теплоелектростанцій і теплоелектроцентралей у період до 2020 року", а також підготувати пропозиції щодо його коригування, зокрема щодо механізму фінансування інвестиційних проектів.

При цьому відомство вже почало корекцію планів щодо реконструкції великих спалювальних установок. Так, [Наказом № 219 від 26.02.2014](#) було затверджено уточнений Графік реконструкцій енергоблоків ТЕС у 2014-2016 роках та першому кварталі 2017 року, а [Наказом № 243 від 17.03.2014](#) визначено заходи з підвищення ефективності інвестиційних проектів з реконструкції енергоблоків ТЕС у 2014 році.

У сфері енергоефективності:

В рамках спільного проекту ЄБРР та Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства "Технічна підтримка підвищення енергоефективності у житлових будинках", [були створені проекти](#) національних стандартів:

- проект ДСТУ-Н Б А.2.2-XXX:201X "Енергетична ефективність будівель. Національний метод розрахунку енергоспоживання при опаленні, охолодженні, вентиляції, освітленні та гарячому водопостачанні";
- проект ДСТУ-Н Б А.2.2-XXX:201X "Енергетична ефективність будівель. Настанова щодо застосування методу проведення енергетичної оцінки та енергетичної сертифікації будівель".

За даними Мінрегіону, обговорюється питання [імплементатії міжнародного стандарту ISO 50001](#) "Системи енергетичного менеджменту – Вимоги та порадник з впровадження", зокрема здійснено та представлено його переклад українською. Окрім того, уряд оцінює застосування інструменту "Дисплей", що дозволяє здійснити оцінку ефективності енергоспоживання будівель, поінформувати власників та користувачів будівель щодо необхідності раціонального енерговикористання та накопичувати базу даних про енергетичні та експлуатаційні показники будівель.

У сфері нафти й нафтопродуктів:

За даними ЗМІ, Міненерговугілля розглядає зміни до порядку проведення аукціонів з продажу [скрапленого газу](#), а також [нафти](#), що націлені на більшу прозорість та ефективність. Зокрема, в процесі узгодження перебуває [дворівнева система з визначення стартових цін продажу скрапленого газу](#) на спеціальних аукціонах – на основі цінових котирувань з урахуванням митної вартості імпортованого LPG.